

Názor: 56. Bůh, v kterého věřím

Zlo, které dnes týrá celý svět a vkrádá se i do církví, aby v nich šířilo krajně pravicovou ideologii a nenávisť, vede některé křesťany k tomu, že přestávají věřit tradiční představě o Bohu a hledají odpovědi na své pochybnosti jinde. Zde je svědectví o krizi víry od bývalého kazatele Jižních baptistů v USA Martina Thieleny:

Názor

„Pilíře stvoření“, snímek NASA

Bůh, v kterého věřím

Tento článek navazuje na předchozí příspěvek „Bůh, v kterého nevěřím“.

Na vysoké škole jsem studoval religionistiku. Jeden semestr jsem absolvoval kurz s názvem Křesťanská doktrína. Dodnes si pamatuji závěrečnou zkoušku. Profesor ji napsal na tabuli. Skládala se z pěti slov. „Popište podstatu Boha.“

Zhluboka jsem se nadechl, vytáhl pero z kapsy u košile a otevřel si „modrou knížku“. (Pro mladší čtenáře: modrá knížka je malý prázdný sešit s asi 20 linkovanými stránkami, který vysokoškoláci používali k odpovědím na dlouhé eseje s otevřeným koncem.) Začal jsem zuřivě psát o podstatě Boha a nepřestal jsem hodinu. Zaplnil jsem skoro celou modrou knížku. A test jsem zvládl na výbornou. Profesor mi dal jedničku a napsal: „Výborně, Martine.“

Teologie z krabice od bot

Dnes bych tu esej nedokázal zopakovat. V 68 letech vím o Bohu mnohem méně než ve 20 letech.

Místo toho souzním s komentáři Barbary Brown Taylorové v knize *Leaving Church*: „Nemohu s jistotou říct, kdy se mi začaly vytrácet spolehlivé představy o Bohu, ale velká truhla, ve které jsem je dříve uchovávala, je teď menší než krabice od bot.“

Jediný rozdíl mezi ní a mnou je v tom, že bych „krabici od bot“ změnil na „krabici od zápalek“. Místo dvacetistránkové modré knížky bych mohl v krátkém textu popsat, co vím o „povaze Boha“.

Většina křesťanů na celém světě stále vyznává víru v osobního, všemohoucího Boha, který se prozřetelně stará o svět, nadpřirozeně zasahuje, odpovídá na modlitby a koná zázraky. Stručně řečeno, většina věřících stále vyznává klasický teismus. A já respektuji lidi, kteří zastávají tento ortodoxní historický názor. Sám jsem ho zastával mnoho let a naplňoval mnoho důležitých potřeb v mém životě.

Pro mě (a pro stále větší počet dalších) se však tyto starobylé teistické představy o Bohu v moderním světě staly neuvěřitelnými. Slovy zesnulého biskupa Johna Shelbyho Sponga: „Srdce nemůže uctívat to, čemu mysl nemůže uvěřit.“

Po desetiletích pochybností, zápasu, přemýšlení a studia už nevěřím v Boha vyznání víry čtvrtého století ani v ortodoxní systematickou teologii. Bůh, v kterého věřím, je mnohem méně definovatelný a předvídatelný.

„Bůh, v kterého věřím, je mnohem méně definovatelný a předvídatelný.“

Místo toho, abych si Boha představoval jako osobní, člověku podobné, nadpřirozené božstvo, představuji si ho jako tajemnou, tvořivou, spojující, evoluční, inteligentní životní sílu, energetickou sílu a oživujícího Ducha vesmíru. Můj názor samozřejmě nemusí být správný. Ale právě v této fázi duchovní cesty se momentálně nacházím. A je nás takových hodně.

Zpátky do nepoznatelného

Vyznávat neteistického Boha vyžaduje velkou teologickou skromnost. Jak mi jednou řekl čtenář *Doubter's Parish*, vyznávat tento netradiční pohled na Boha je jako „vracet se zpět do nepoznatelného“. S tímto mlhavým modelem Boha není absolutní jistota a jasnost možná. Místo toho vládne tajemství a nejednoznačnost.

Popisovat Boha jako Ducha životní síly a energie mi připomíná starý film s názvem *Děti menšího boha*. Dojemná scéna ve filmu zobrazuje muže, jak radostně poslouchá klasickou hudbu. Neslyšící žena ho požádá, aby popsal, jak hudba zní. Snaží se ze všech sil znakovou řečí a interpretačními pohyby, ale nakonec to vzdá a řekne: „Nemůžu.“

Je nemožné slovy a znaky vyjádřit, jak hudba zní. Stejně tak je nemožné slovy nebo obrazy vyjádřit, jak přesně vypadá nenadpřirozený, neteistický Bůh. Což je jeden z důvodů, proč mě to tolik oslovuje.

Jak kdysi řekl svatý Augustin: „Pokud tomu rozumíte, není to Bůh.“ A jak se Mojžíš před dávnými časy dozvěděl u záhadného hořícího keře v poušti, nemůžete Bohu dát definující a omezující jméno, zaškatulkovat ho a domestikovat ho.

„Pokud tomu rozumíš, tak to není Bůh.“

Místo toho se životodárný Duch vesmíru identifikuje jako „Já jsem, kdo jsem“.

Zpátky do budoucnosti

V jistém smyslu je moderní neteistický pohled na Boha „návratem do budoucnosti“. V raných dobách lidstva lidé věřili v tajemného, nejednoznačného, oživujícího, univerzálního Ducha, který je životní silou. Nakonec však lidé začali tohoto univerzálního Ducha humanizovat. Během staletí tak stvořili Boha plodnosti, Boha válečníka, Boha královského, Boha filozofa, Boha otce a nakonec lidského/božského (Ježíše) člověka/Boha.

Zastánci neteistické teologie se domnívají, že tento dlouhodobý vzorec je třeba obrátit. Místo humanizace Boha k našemu vlastnímu obrazu tvrdí, že musíme Boha dehumanizovat (a zároveň znovu humanizovat Ježíše). Stručně řečeno, neteisté se chtějí vrátit k nejstaršímu obrazu Boha jako tajemné, sjednocující životní síly, energetické síly, oživujícího univerzálního Ducha.

Od Desatera přikázání po Hvězdné války

Je těžké přiměřeně popsat posun od teistického k neteistickému modelu Boha. Dovolte mi tedy, s rizikem velkého zjednodušení, uvést filmovou metaforu, která pomůže dokreslit pointu.

Epický film Cecila B. DeMilla z roku 1956 s názvem *Desatero přikázání* zobrazuje Boha jako vševědoucí a všemohoucí zasahující božstvo. V tomto klasickém filmu Bůh přikazuje Mojžíšovi, aby se vrátil do Egypta a přesvědčil faraona, aby osvobodil hebrejský lid z otroctví.

Jak se příběh odvíjí, Bůh osvobozuje Izraelity skrze mocné zázraky, včetně deseti ran na Egyptany a dramatického rozdělení Rudého moře. Mojžíš poté předkládá Izraelitům kamenné desky s Božím Desaterem přikázání, která musí být věrně dodržována. Tento tradiční teistický pohled na mužského a mocného Boha, který slyší modlitby, koná zázraky a vyžaduje poslušnost, je dodnes zastáván velkým počtem věřících.

Filmová série *Star Wars*, zrozená v roce 1977, dala vzniknout více než tuctu filmů a dalších spin-offů. Sága *Star Wars* je příliš složitá na to, aby se zde dala shrnout. Konstantou v tomto vesmíru je však přítomnost „Síly“, jako v „Kéž je Síla s tebou“. Síla však není tradiční božstvo ani organizované náboženství.

Fenomén Hvězdných válek může ilustrovat rostoucí počet lidí, kteří přijímají netradiční projevy víry. Bůh pro ně není osobní, nadpřirozený, nebeský Otec na obloze, ale životní síla/energetická síla Ducha, která prostupuje vesmírem. Lidé, kteří zastávají tento názor, opustili víru v teistického Boha. Stále však vyznávají víru v spiritualitu, která ve světě usiluje o dobro, lásku a spravedlnost, a touží se tomuto ušlechtilému úsilí věnovat.

„Tohoto Boha nelze zaškatulkovat a plně pochopit.“

Stručně řečeno, já (spolu s mnoha dalšími lidmi) jsem se posunul od teistického chápání Boha podle Desatera k neteistickému modelu Hvězdných válek. Tohoto Boha nelze zaškatulkovat a plně mu porozumět. Místo toho tento pohled na Boha s sebou nese mnoho nejednoznačnosti a nejistoty.

Silné stránky neteistické teologie

Každý teologický model má silné a slabé stránky. To je jistě případ i neteistického chápání Boha jako životní síly/energetické síly. Nyní si některé z nich probereme.

Na jedné straně je na tomto názoru mnoho co se líbit. Zprv je v moderní vědecké době věrohodný. Pro stále větší počet lidí je víra v tradičního, osobního, nadlidského, zasahujícího teistického Boha, který „řídí svět“, jako víra v Zoubkovou vílu, velikonočního zajíčka a Santa Clause. Neteistický názor, alespoň pro mnohé, má intelektuální životaschopnost. Případá jim reálnější, upřímnější a autentičtější.

Mnoho zastánců tohoto pohledu oceňuje jeho nevýhradnost. Netradiční Bůh není omezen na konkrétní náboženskou tradici. Lidé si nemusí vybírat mezi křesťanstvím, judaismem, islámem, hinduismem, buddhismem nebo humanističtější zaměřenou vírou. Neteistický Bůh může „fungovat“ v jakékoli náboženské tradici nebo v žádné. Pro mě jako netradičního křesťana, který se stále snaží následovat Ježíše, to rozhodně funguje.

Dalo by se dodat mnoho dalších pozitiv. Například neteistický pohled na Boha umožňuje lidem zbavit se hněvu na Boha za to, že prozřetelně nezasáhl, aby zmírnil utrpení. Neteistický Bůh nezasahuje a nemůže zasahovat do světa. To není to, kým neteistický Bůh je, ani to, co neteistický Bůh dělá. Místo toho, aby byl „nadpřirozeným“ zasahujícím Bohem, je neteistický Bůh „nadpřirozeným“ Bohem, který přebývá v přírodním světě a dodává mu energii.

Neteistický pohled na Boha je podle mě jediným rozumným řešením masivního teologického problému utrpení. Ve světě brutálního a ohromujícího utrpení (jak v přírodním světě, tak v lidských dějinách) je pro velké množství lidí všemilující, vševědoucí, všemohoucí, nadpřirozený a zasahující Bůh prostě neuvěřitelný.

„Kdyby takový Bůh existoval, svět by vypadal dramaticky jinak, než jak vypadá“

Kdyby takový Bůh existoval, svět by vypadal dramaticky jinak, než jak vypadá. Stačí pár večerů strávených u večerních zpráv a je mi naprosto jasné — alespoň mně — že teistický Bůh neexistuje. Pro netraditionalisty, jako jsem já, je jediným schůdným řešením problému utrpení (kromě ateismu) přijmout neteistický pohled na Boha.

Tento teologický světonázor také lidem připomíná, že tradiční teistický Bůh nevyřeší problémy světa. Místo toho je na nás, abychom vyřešili naléhavé výzvy, jako je změna klimatu, násilí, rasismus a chudoba.

A víra, že životní síla Ducha prostupuje a spojuje celý vesmír, poskytuje morální imperativ k tomu. Stručně řečeno, jsme skutečně strážci svých bratrů a sester (a planety). Neteistický pohled na Boha proto poskytuje silnou motivaci k soucitné službě a sociální spravedlnosti, což je jedna z jeho hlavních silných stránek.

Slabé stránky neteistické teologie

Neteistický pohled na Boha samozřejmě zahrnuje i své slabiny. Například tento model Boha není snadné vysvětlit ani pochopit. Naopak je velmi nejednoznačný, což znamená, že si nikdy nepřitáhne velké množství stoupenců. Lidé, kteří hledají definitivní, černobílou teologii, tento model Boha nepřijmou.

Ještě problematičtější je, že velké množství lidí bude proti tomuto názoru silně protestovat. Stručně

řečeno, většina křesťanů tento teologický posun neprovede. Žádat tradiční věřící, aby se zřekli svých základních přesvědčení o Boží identitě, je pro ně příliš.

Což mi připomíná starý příběh o klášteře. V tomto příběhu jeden z mnichů zemřel a položili ho do velké krypty, kde pohřbívali všechny mnichy. O tři dny později mniši uslyšeli z krypty zvuky. Když odstranili kamennou zeď, našli svého bratra živého. Plný úžasu řekl: „Bratři, byl jsem tam. Byl jsem na druhé straně. Viděl jsem nebe!“ Pak dodal: „A vůbec to neodpovídá tomu, co nás učili. Vůbec to není tak, jak to říká naše teologie!“ Když tato slova dořekl, ostatní mniši ho hodili zpět do krypty a zeď utěsnili.

„Většina věřících lidí nereaguje dobře na zpochybňování jejich dlouhodobých přesvědčení.“

Většina věřících lidí nereaguje dobře na zpochybňování jejich dlouhodobých přesvědčení. A to platí zejména v případě přesvědčení o podstatě Boha. Žádat tradiční věřící, aby se zřekli svých základních přesvědčení o Boží identitě, je pro ně příliš. A tento tradicionalistický pohled je třeba respektovat.

Například rád sdílím své neteistické přesvědčení o Bohu s ostatními lidmi. Nejsem však evangelistou těchto přesvědčení. Nesnažím se lidi odvádět od teismu k neteismu. Místo toho pomáhám lidem, kteří už na této cestě jsou, zorientovat se v (často) riskantním přechodu.

Další slabinou je, že tento pohled na Boha, alespoň pro mě, není tak emocionálně uspokojivý jako tradiční teistický pohled. Líbilo se mi mít prozřetelného nebeského Otce a osobní vztah s mým nejlepším přítelem Ježíšem. Taková víra mi chybí a nad její ztrátou truchlím. Ale už jí nemohu věřit ani ji prožívat. Klasický teismus mi už nedává smysl.

Stejně jako mnoho jiných jsem se dostal do bodu, kdy jsem musel buď přehodnotit své chápání Boha, nebo Boha úplně odmítnout. Pro mě je mít neteistickou víru mnohem lepší než nemít víru žádnou.

Posledním problémem neteistického pohledu na Boha je, že není institucionálně přívětivý. Snaha vnutit tento pohled tradičním církvím přinese obrovskou bolest a konflikt. Podle mého názoru je nefér žádat sbory, aby se zbavily tisíců let víry a tradic a přijaly dramaticky odlišné chápání „Boha, Otce všemohoucího, stvořitele nebe i země“. Pro drtivou většinu církví je to příliš velký požadavek.

Neteistická víra může dobře fungovat pro jednotlivce, včetně věřících, kteří stále nacházejí hodnotu v organizovaném náboženství (navzdory jeho teistické teologii, hymnologii a liturgii). Je však problematické vnucovat tento názor sborům jako celku. Jedinou výjimkou by byly nové sbory, které začínají s jasně sdělenou neteistickou teologií, k níž se členové vědomě předem přihlásí.

Směřoval správným směrem

V dnešní době rád čtu svým vnoučatům příběhy. Jednou z mých nejoblíbenějších dětských knih je klasický příběh od E. B. Whitea, Stuart Little. V tomto příběhu se myší postava jménem Stuart vydává na velké dobrodružství a hledá svého milovaného přítele, ptáka jménem Margalo.

Příběh končí tím, že Stuart stále hledá svou přítelkyni. Našel ji vůbec? Nikdy se to nedozvíme. Dozvíme se jen, že Stuart „nějak cítil, že jde správným směrem“. E. B. White se kvůli tomuto nejednoznačnému konci hodně trápil. Na kritiku reagoval slovy: „Život je v podstatě nejednoznačný.“

Po celoživotním hledání pochopení podstaty Boha jsem dospěl k přesvědčení, že (neprokazatelné) neteistické pojetí životní síly a energetické síly Boha se, slovy Stuarta Littlea, „ubírá správným směrem“. Nikdy si však nebudu jistý, zda je to pro moderní věřící nejlepší model Boha. Ale s nejistotou jsem v pohodě. V otázkách víry je nejednoznačnost klíčová.

Martin Thielen

15. ledna 2026

Baptist News Global

<https://baptistnews.com/article/the-god-i-do-believe-in/>

Martin Thielen

Martin Thielen, penzionovaný kazatel Jižní baptistické kovece (SBC a UMC), bývalý pastor megasboru a autor bestsellerů, je zakladatelem a autorem www.DoubtersParish.com.

Můžete také navštívit naši facebookovou stránku [Baptisté - Síť víry](#) nebo facebookovou skupinu [Zpravodaj Baptisté - Síť víry](#)